FRISS NŐTÖRTÉNETEK, LÁTVÁNNYAL KEVEREDETT SZÍN- ÉS ILLATORGIA

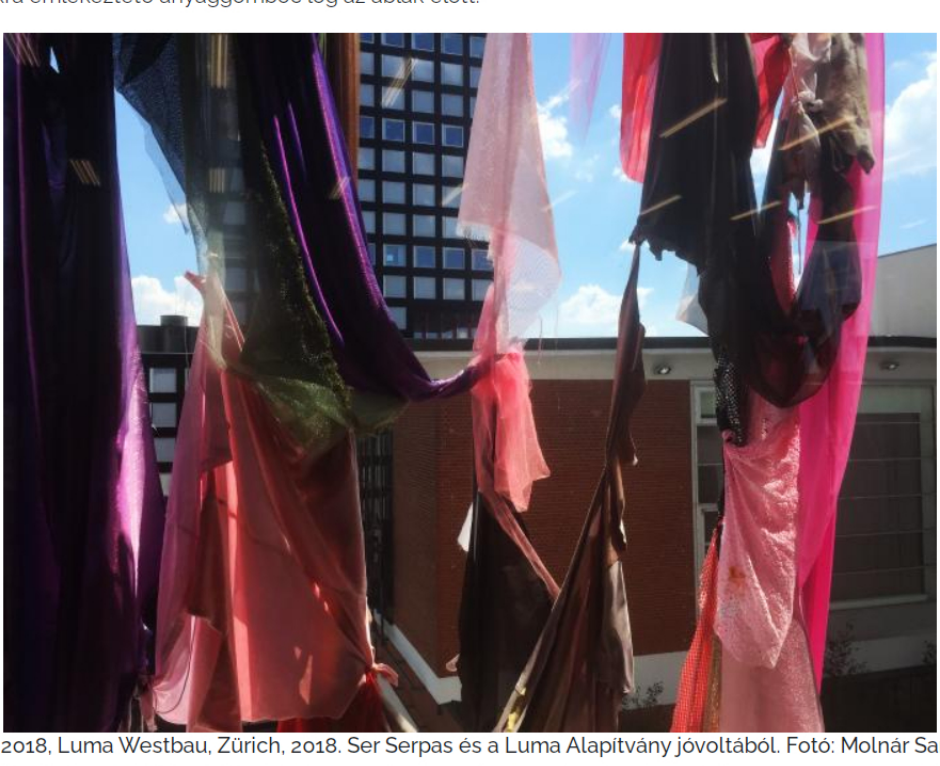
SER SERPAS, LENA TUTUNJIAN ÉS A WOMAN'S HISTORY MUSEM KIÁLLÍTÁSA A ZÜRICHI LUMA WESTBAUBAN

Esszé

2018-08-23
Vedres Ági

Aki a legnagyobb hőségben is képes kilométereket gyalogolni, nemcsak a lüktető belvárosban lődörögni egy pohár jeges itallal a kezében, arra a zürichi Limmat folyó hosszan elnyújtott partja vár. Kiadós gyalogtúra, akárha északon az óbudai Hajógyári-sziget felé vennénk az irányt, vagy délre fordulva a pesti Csepel-sziget gyártelepei felé. A hely, ahova megérkezünk egymásba olvadt, vörös téglás gyárépülettömbök sora. Már messziről érezzük a főtt kukoricára emlékeztető komló illatát, a közeli Löwenbräu-Areal területén, a régi zürichi sörfőzde közelében, melynek egyik művészeti intézménye, a LUMA Westbau nevet viseli. 2004-ben hozták létre a Luma Alapítványt azzal a céllal, hogy független művészek és pályakezdők tevékenységét támogassák, egyúttal olyan intézményeket, amelyek a művészet, a fotográfia, a kiadói-dokumentációs és multimédia tevékenység területén működnek. Az alapítvány más művészeti projekteket is bonyolít, amely a környezetvédelem, az emberi jogok, az oktatás és a kultúra kérdéskörére fókuszálnak; a Löwenbräukunst Art Complex részeként öt éve nyitotta meg kapuit a nagyközönség előtt.

Az épület legtetején, a harmadik emelet egyik kiállítótermében Ser Serpas (1995) amerikai szobrász, performansz-művész és költő első intézményi keretek közt az *„arra teremtettél, hogy oly fiatal légy (önkárosítás és gyakorlat)”* címmel mutatja be eddigi alkotói tevékenységéhez szorosan kapcsolódó ready-made szobrait. A bejáratnál azonnal egy óriás méretűre felnagyított versét olvashatjuk, a Los Angeles-i születésű művésznek, aki a New York-i Columbia Egyetemen szerezte diplomáját. A kiállítást megelőzően, helyspecifikusan (Zürichben) gyűjtötte össze, és az utcán talált háztartási és ipari hulladékokból alkotta meg rendkívül erős asszociációjú assemblage-ait. Asztallapok, habszivacs matrac, filctollal összefirkált kanapé, három fekete színű retró szék egy asztallal, cserépalátét hamutartó, rozsdás szögek. Hulladék textíliák, fémes színű, műszálas, lurex, flitteres női ruhaanyag maradékok lógnak az épület ablakain kívül, hanyagul odavetett függönyként, máshol a kényes ruhákat védő mosózsákra emlékeztető anyaggombóc lóg az ablak előtt.

Cím nélkül, 2018, Luma Westbau, Zürich, 2018. Ser Serpas és a Luma Alapítvány jóvoltából. Fotó: Molnár Sarolta Szonja

Installáció, ördögnyelv és egyéb extremitások, 2018, Luma Westbau, Zürich, 2018. Ser Serpas és a Luma Alapítvány jóvoltából. Fotó: Molnár Sarolta Szonja

Legizgalmasabb szobrainak egyike az a mű, amelynek alapja egy forgó, fém ételautomata, s amelyen egy ülőlap nélküli fémvázas szék tetején egy porszívó áll. Anyagpárosításai meglepetésszerűek, de annál inkább erős „kapcsolástannal” rendelkeznek: napernyő-autómotorház, tető-asztallap, vagy a radiátorra támasztott és felfordított kék textilhuzatú kanapé, fa ágyrácsokkal és ajtólapokkal tűzdelve. A falra applikált, rozsdaette szállítókonténer szelet űrszemét darabjának tűnik, számunkra értelmezhetetlen titkosírásszerű jeleivel. Az oldalukra fordított műszaki rajzasztal lapjairól lemállott rétegek, gyűrött és égett pauszpapírként peregnek fel. A kényszeresnek tűnő gyűjtőszenvedély mögött azonban pontosan kiszámított és tudatos művészi attitűd rejlik, absztrakt objektjei a „recycle-art” súlypontos darabjai. A kiállítással egyidejűleg megjelent kiadvány, mely Ser Serpa megfogalmazásában 40 „nárcisztikus” verset és két újonnan összeállított esszét is tartalmaz, Hannah Black angol képzőművész, író és Tess Edmondson kanadai író, szerkesztő és kurátor jegyez.

Ser Serpa: Kiállítási enteriőr, 2018, Luma Westbau, Zürich, 2018. Ser Serpa és a Luma Alapítvány jóvoltából. Fotó: Molnár Sarolta Szonja

Kiállítási enteriőr, 2018, Luma Westbau, Zürich, 2018. Ser Serpa és a Luma Alapítvány jóvoltából. Fotó: Molnár Sarolta Szonja

A második emelet Lena Tutunjian Londonban élő, dohai születésű képzőművész *„megfontoltad a törlést?”* című tárlatának ad helyet. A tavalyi évben, a New York-i Svetlana Galleryben volt látható *she_stays_underground_western_life* kiállítása, mely az itt is bemutatásra kerülő *video loop*ra utal. Meghökkentő látvány fogadja az enteriőrbe érkezőt: négyzet alakú, fekete színű asztalon fehér porcelántányér, melyen számítógépes alaplapokból készült egyszemélyes vacsora, egy éppen bomlásnak induló lasagne-val és egy Enter gombbal, kés és villa kíséretében. A teríték feletti falon PC-alkatrészekből és -tartozékokból álló betűsor adja ki az *„Upgrade”* feliratú, vegyes technikájú művet.

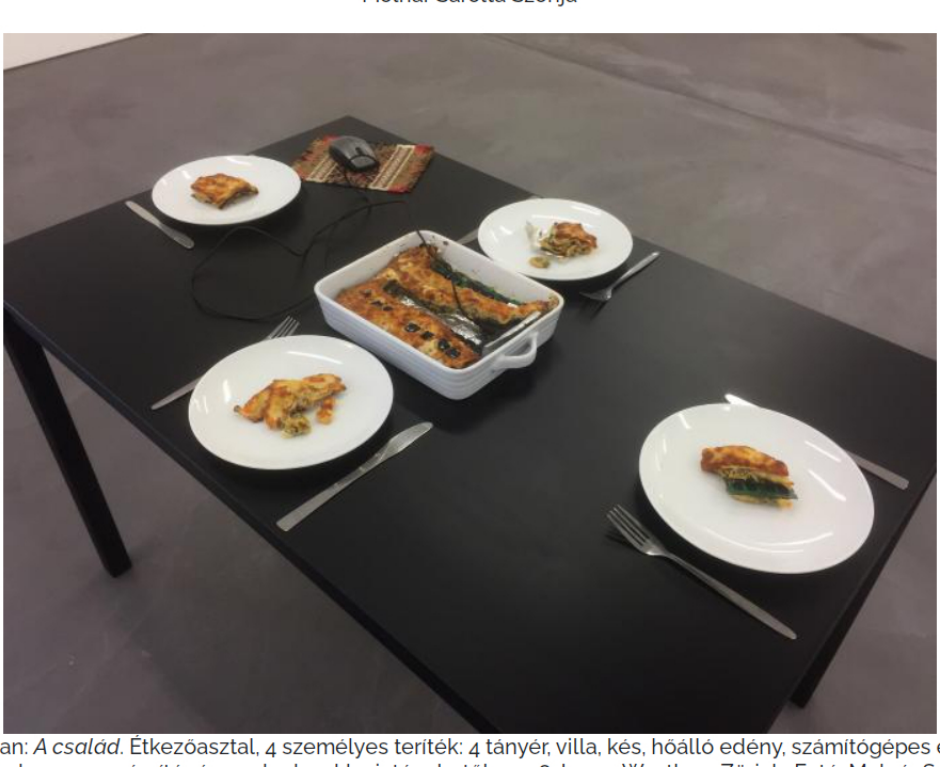

Lena Tutunjian: *Upgrade*, mixed media, 2018, Luma Westbau, Zürich. Fotó: Molnár Sarolta Szonja

Lena Tutunjian: *Az egyén*. Egyszemélyes asztal, tányér, kés, villa, alufólia, számítógépes alaplap, lasagna, 2018, Luma Westbau, Zürich. Fotó: Molnár Sarolta Szonja

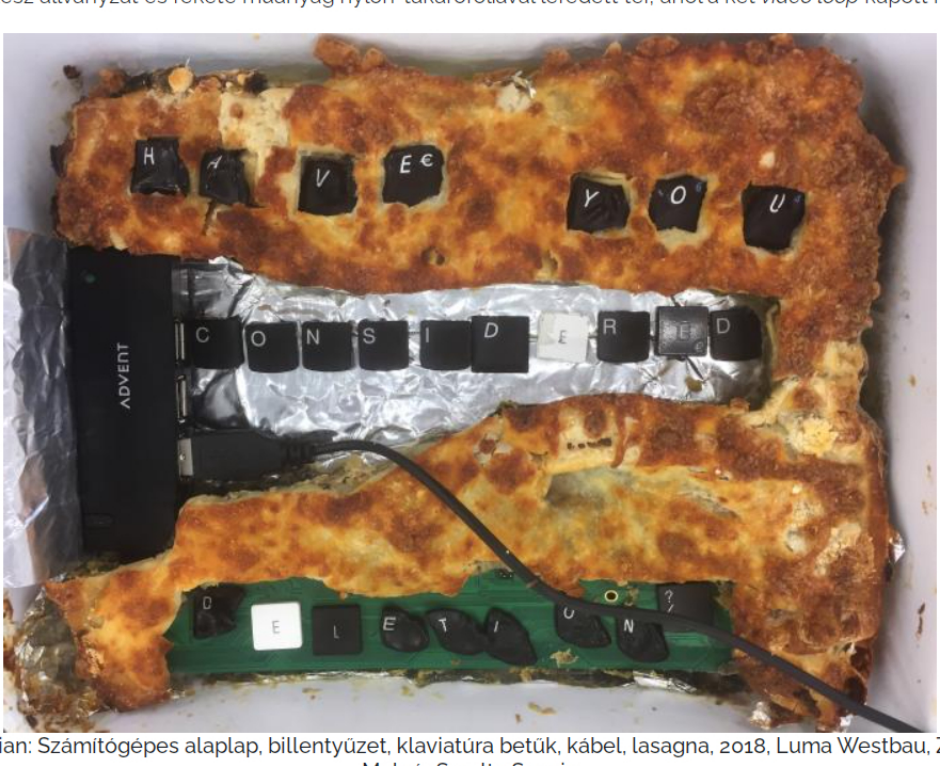
Továbbhaladva az egymásba nyíló két teremben az ebédlőasztalok négyszemélyes terítékre váltanak, a megnyitó óta elfogyasztásra váró lasagne-k „még tartják magukat”. Az első ebédlőasztalon fehér kerámia-sütőtálban a számítógépes billentyűzet betűiből összeállított mozaikszó *„have you”*, a másodikban már a tárlat címe *„have you considered deletion?”* olvasható teljes egészében.

Lena Tutunjian: *Life*. Ceruza rajz, textil virágok, textil méh, fehér fa keret, 420x594 mm, 2018, Luma Westbau, Zürich. Fotó: Molnár Sarolta Szonja

Lena Tutunjian: *A család*. Étkezőasztal, 4 személyes teríték: 4 tányér, villa, kés, hőálló edény, számítógépes egér, szövött textil, alufólia, lasagna, számítógépes alaplap, klaviatúra betűk, 2018, Luma Westbau, Zürich. Fotó: Molnár Sarolta Szonja

Az oldalfalon három grafika, ceruzarajzok, egy zümmögő méh vidám rajza, mely hasonlít a *„What's the Buzz”* („Mi van?”) dekorációs papírokon szereplő rajzokhoz – akár a méhek takarékos papírjához, amely egy biológiailag lebomló anyag, amelyet azért fejlesztettek ki, hogy az egyre csökkenő méhpopulációkat táplálják. Energiaital a méheknek (energiatakarékos glukóz): csökkentik a kimerültséget és a méhek tovább tudnak repülni. A hátsó traktusba azonban bizonytalanul lép be a látogató, félig kész állványzat és fekete műanyag nylon-takarófóliával lefedett tér, ahol a két *video loop* kapott helyet.

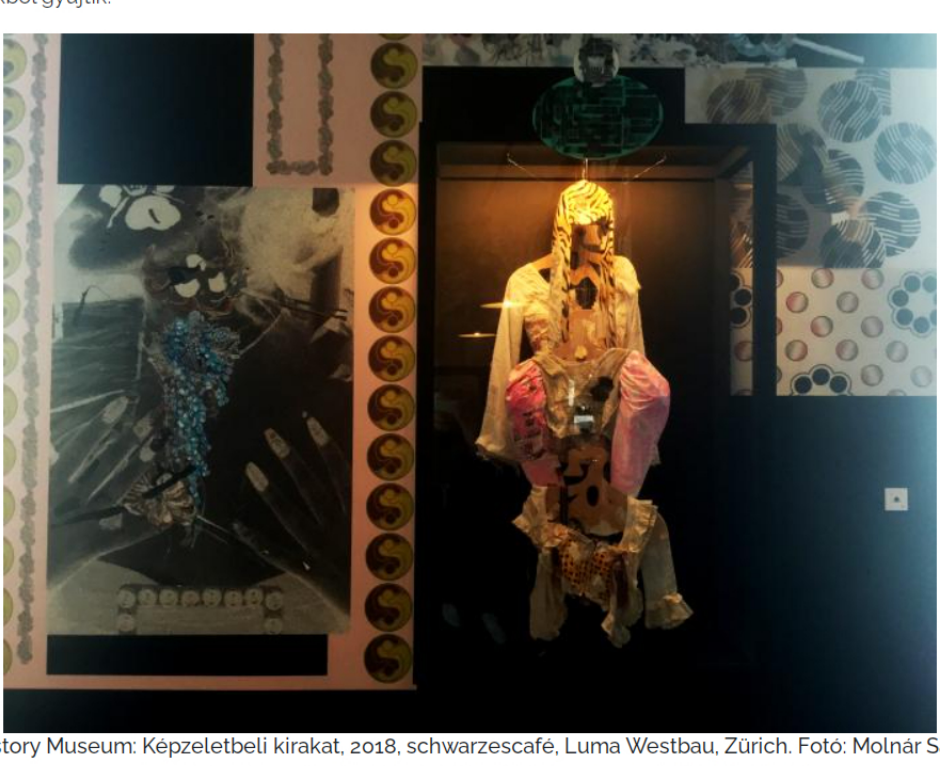
Lena Tutunjian: Számítógépes alaplap, billentyűzet, klaviatúra betűk, kábel, lasagna, 2018, Luma Westbau, Zürich. Fotó: Molnár Sarolta Szonja

Egy rövid interjú, melyet Art Alias készített a művésszel, még a megnyitó előtt:

Art Alias: Miért döntött úgy, hogy újradefiniálja a New York-i bemutatóját, és mit jelent ebben az esetben a re-make fogalma?
Lena Tutunjian: Jó ötletnek találtam, hogy újraalkossunk vagy újból létrehozzunk olyasvalamit, ami már létezik, természetesen úgy, hogy az megfeleljen a helyi intézményi lehetőségeknek. A New York-i kiállítás már elkészült, de egyúttal új kontextusba is helyezhető. A kiállításon szereplő étkezőasztalok már amúgy is sorozatokká váltak.
A.A.: New York-i bemutatója a következő címet viselte: „she_stays_underground_western_life”. Miről szól a kiállítás?
L.T.: A kiállítás a nyugati szemléletmóddal és a „nukleáris családhoz” fűződő viszony kérdésével foglalkozik, valamint azzal, hogy hatnak ezek az erők a „westernizáció” folyamatára. Londonban, ahol élek, sok időt töltök a londoni metrón, munkába menet és jövet. A „she_stays_underground” egy video loop címe, amely ezt az utat animálja. A videó csúcspontja az a pillanat, amikor két vonat szinte „egymásba olvad”, amelyet aztán egy másik jelenet vág le, ahol a sperma a petesejttel találkozik: szimbolikusan a szeplőtlenség koncepcióját ábrázolja, az élet és a munka reprodukciója.
A.A.: Mi a helyzet az ebédlőasztalokkal? Milyen kapcsolat van az étkezőasztalok és a videó között?
L.T.: Készítettem egy személyre szabott, egyszemélyes étkezőasztalt és egy családi étkezőasztalt, azért, hogy bemutassam a kettő közti feszültséget, a valódi ételt PC-alaplapokkal helyettesítettem: ez egy „sajátos genderű”, amolyan technikai jellegű ebéd. A videóval azért került összekapcsolásra, mivel ez is a technológiai elidegenedés, akár a mobilom vagy az internet, egyes szám első személy látószögéből mutatja be a munkába tartó földalatti utazásomat. Az animált részek olyan belső pszichológiai tereket mutatnak be, amelyek az alagutakban való áthaladás közben aktiválódnak. Az asztalok és a videó szintén közvetlen utalás Margaret Thatcher 80-as évekbeli szlogenjére: "És tudja, társadalom, mint olyan nem létezik. Csak egyes férfiak és nők léteznek, és családok".(1987. szeptember 23.)
A.A.: Miként újította meg a kiállítást ebben az új kontextusban?
L.T.: Nagyjából lemásoltam az egyéni és a családi ebédlőasztalokat a New York-i kiállítás anyagából, ami itt, az adott két tér között szerepel. De ahhoz, hogy ez megtörténhessen, a galéria ipari méretarányát a falak felhúzásával kellett összezsúfolnom. Miután megépítettük a kiállítóteret, eltávolítottunk egy szakaszt, amellyel így a mögöttes helyet is feltártuk. Ezzel egy harmadik hely jött létre, amely most már a videó duplikátumát is magában foglalhatta. Úgy gondolom, hogy az ilyen és ehhez hasonló alkotások kontextusba való helyezésével az emberek elkezdhetik saját kapcsolataikat is újrafogalmazni, hogy mit jelent a család intézménye, és a kulturális intézmények hogyan erősítik meg és tartják fenn a domináns hatalmi struktúrákat.
A.A.: Milyen a kapcsolata a nukleáris család fogalmával?
L.T.: Bonyolult, nem mennék bele a részletekbe, de a szeretet, a gondoskodás, a kontroll és a birtoklás reprodukáló szigeteinek patriarchális formái ellen vagyok. A családot magát, diszfunkcionális térként tapasztaltam meg, de nem hiszem, hogy ennek így is kellene lennie, akkor, ha mindez felszabadul a férfiuralom alól.

Lena Tutunjian: Enteriőr, 2018, Luma Westbau, Zürich. Fotó: Molnár Sarolta Szonja

Az első emeleti *schwarzescafe* a szintere, az első önálló Women's History Museum kiállításnak *„Gépekkel körülvett ágya”* címmel, mely tágas teret foglal magába, nemcsak kávézó, kiállítási helyszín, vetítőterem, hanem rendezvény- és koncertterem is, tervezője Heimo Zobernig (1958) osztrák képzőművész, dizájner. Nem hagyományos értelemben vett múzeumról van szó, az amerikai Amanda McGowan és Mattie Rivkah, akik 2014-ben alapították meg New Yorkban a Women's History Museumot. Divatkollekciójuk mintadarabjait más művészekkel és barátaikkal közösen jegyzik, melyek kézzel készített ruhákból, öltözékekből állnak, talált vagy újrahasznosított anyagokból készülnek, egyfajta „anarchikus” szemlélettel. Vad anyagtársítások és szokatlan történelmi kapcsolódások jellemzik a kiállított műveket: így a viktoriánus kori ruhadarabok mellett jól megfér a „cyber” öltözet is, alapanyagaikat a világ minden tájáról szerzik be – az eBay-en rendelik, esetenként szemeteskukákból gyűjtik.

Women's History Museum: Képzeletbeli kirakat, 2018, schwarzescafé, Luma Westbau, Zürich. Fotó: Molnár Sarolta Szonja

Women's History Museum: Ms. Pelmét de Pumpkin és Custard Lappet, 2018, schwarzescafé, Luma Westbau, Zürich. Fotó: Molnár Sarolta Szonja

A Women's History Museum tárgyainak bemutatására ugyanúgy használja a jellemzően hagyományos intézményi formákat, így vitrinekben, üvegtárlókban, kihúzható fiókokban, apró falitékákban, próbababákon, nyomtatott poszetereken láthatóak a textíliák, rúzsok, nyakláncok, cipők más kiegészítők vagy ruhadarabok. Rajzokkal, grafikákkal, kollázsokkal egészítik ki a látványt, mindezek együttesen a szabadjára engedett fantázia termékei, amelyek az *haute couture* szabályait radikálisan semmibe veszik, a befogadóra azonban serkentő és izgató hatással bírnak. Alternatív, szélsőségesen újraértelmezett divatvilágot reprezentálnak, amely teljességgel 21. századi, a *white cube* fogalma átrendeződik *black cube*-bá, a feketére festett falakkal újraértelmezi a divatipar és a múzeum kapcsolatát, sőt túlmutatni kíván azon, a ruhákat bemutató modellek otthonaikban, *home-video*-kon a moralitástól elrugaszkodottan reprezentálják, így válnak a mindennapi élet divatikonjaivá, divatesztétáivá, vonulnak be a divattörténetbe örök időkre.

Women's History Museum: Kiállítási enteriőr, előtérben a Kórház Múzeum Könyvespolc Retrospektív Vitrinje, 2018, schwarzescafé, Luma Westbau, Zürich. Fotó: Molnár Sarolta Szonja

Women's History Museum: Részlet, Kórház Múzeum Könyvespolc Retrospektív Vitrinje, 2018, schwarzescafé, Luma Westbau, Zürich. Fotó: Molnár Sarolta Szonja

Ser Serpas
Helyszín: Luma Westbau, (3. emelet), Zürich
Megtekinthető: szeptember 2-ig

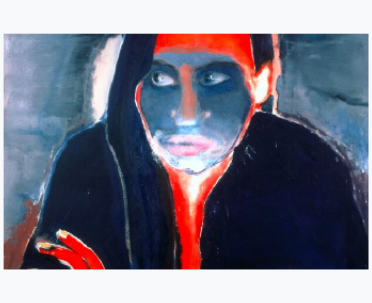
Lena Tutunjian
Helyszín: Luma Westbau, (2. emelet), Zürich
Megtekinthető: szeptember 2-ig

Women's History Museum
Helyszín: Luma Westbau, schwarzescafé, (1. emelet), Zürich

Maradékelvű csodák

Miközben az elmúlt időben - akár a háborús veszteségek, akár a restitúció, akár bizonyos ezzel kapcsolatos perek kapcsán, vagy egészen egyszerűen csak egykori legendás gazdagságuk okán - egyre több szó esik a hazai sajtóban a korábbi legjelentősebb, és ezért persze a legismertebb, leginkább dokumentált, történetükben is a legjobban feldolgozott magyar magángyűjteményekről (mondjuk az Andrássy, a Dános, a Hatvány, a Herzog, vagy a Vida család, esetleg Kohner Adolf, Majovszky Pál, vagy éppen Nemes Marcell műkincseinek sorsáról), vajon arról van, lehet-e bárkinek is fogalma, hogy az egykori úgynevezett magyar polgári középosztály tagjainak a birtokában volt műtárgyak közül mennyi eshetett a 20. század történelmi viharainak áldozatául, illetve hogy a megmaradt művek egy részének mi lehet ma a sorsa? Az alábbi írás természetesen semmiképpen nem tud választ adni erre a kérdésre, mindössze egyetlen konkrét (és sokféleképpen is véletlenszerű) példával szeretné szemléltetni, hogy ezen a területen (is) mennyi kutatnivaló akadhat még a szakemberek számára.

A kép mint teher

I.
„Mondhatnám, hogy Dél-Afrika adja a munkáim tartalmát
és Hollandia a formát,
ugyanakkor, a képek, amikkel dolgozom
majdnem mindenhol és mindenki számára ismerősek.
Másodkézből szerzett képekkel dolgozom és közvetlen tapasztalatok alapján.”
(Marlene Dumas, 1994)[1]

A „DADAZÓFUS”

Európa-szerte kiállítások ünneplik az idén százéves dadát, amely mit sem vesztett ifjonti frissességéből, pimaszságából. A mozgalom a zürichi Cabaret Voltaire megalakulásával indult útjára, de hamar megvetette lábát a háború dúlta kontinens művészeti központjaiban. A berlini dada művészek exkluzív férfiklubjába csupán egyetlen nő kapott bebocsátást, igaz, némi hátszéllel. Örökös klubtag azonban már saját jogán lett Hannah Höch, aki műfajt teremtett abszurd fotómontázsaival, meghökkentő abortuszbabáival.

© 2026 Artmagazin - Minden jog fenntartva.